

ракета – Tomahawk, британський літак – Tornado (“The controversial Tornado F3 replaced both the Lightning and F4 Phantom in the RAF, and flew operational combat air patrols throughout the Gulf War” [www.aviationartprints.com/tornado]).

У відношенні до даних номенклатурних знаків діє принцип вторинної номінації. Одиничні та загальні імена предметів військової справи не створюються спеціально у кожному конкретному випадку, а запозичуються із загальновживаної лексики.

Проведений структурно-семантичний аналіз англomовної військової номенклатури дозволяє зробити певні висновки, а саме, номенклатурні знаки характеризуються приналежністю до різних родів військ, багаточисельністю та різноманітністю структури; у слів спеціальної лексики порушується рівномірність предметно-понятійного зв'язку; семасіологічні відношення для номенів та онімів замінюються номінативними, а понятійні зв'язки – денотативними. Вірне розуміння номенклатурних одиниць можливо, якщо відомими є об'єкти, які вони позначають. Знання певних конотацій, пов'язаних з ними, необхідно для здійснення процесу комунікації.

Військова номенклатура, як лінгвістичне явище, є специфічним проявом мовної номінації. Подальше дослідження передбачає виявлення певних тенденцій утворення номенклатурних одиниць військової підмови на сучасному етапі її розвитку (варіювання компонентів номенклатурного знака, визначення найбільш частотних видів ідентифікатора, який конкретизує термін, що входить до складу номена та інші).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О. С. Терминология лингвистическая // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. Энциклопедия, 1990. – С. 509.
2. Вильчинский С. С. Взаимодействие терминологии, номенклатуры и общелитературной лексики (на материале патентной документации): Автореф. дис ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Киев. гос. ун-т. – К., 1987. – 24 с.
3. Кондрашев В. В. Военная номенклатура Великобритании и США: Автореф. дис ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Одесский гос. ун-т. – Одесса, 1982. – 20 с.
4. Кияк Т. Р. Нормалізація термінології: стан, проблеми, перспективи. – // Науковий вісник Волинського держ. ун-ту: Філологічні науки. – Луцьк: ЛДУ. – №4. – 2008. – С. 181-185.
5. Реформатский А. А. Введение в языковедение. М.: Просвещение, 1967. – 544 с.
6. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории. – М.: Наука, 1989. – 246 с.
7. Хаютин Т. Д. Термин, терминология, номенклатура. – Самарканд: Изд-во САГУ, 1971. – 129 с.
8. Bowyer R. Dictionary of Military Terms. – Bloomsbury, 2004. – 262 p.
9. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. – Joint Publication 1-02, 12 April 2001, (As Amended Through 5 September 2003). – 580 p.

Венгринович А. А.
(Івано-Франківськ)

ІМЕННИКИ РІЗНОЇ МОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ ТА КІЛЬКІСТЬ СИНОНІМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті за допомогою спеціальних статистичних методів доведено зв'язок між кількістю синонімів німецького іменника та його морфологічною будовою на основі трьох авторитетних різнотипних синонімічних словників.

В статье с помощью специальных статистических методов доказана связь количества синонимов немецкого существительного и его морфологического строения на базе трех авторитетных разнотипных синонимических словарей.

The relation of the number of synonyms of the German noun to its morphologic structure has been proved in the article by means of specific statistic methods on the basis of three authoritative synonymic dictionaries.

Незважаючи на доволі давню інвентарно-зчислювальну традицію у лексикології, усвідомлення усього обсягу евристичного потенціалу дистрибутивно-статистичного підходу до дослідження об'єктів цієї дисципліни лише розпочинається (див. [3, с. 27-29]). Ширша пізнаваність корениться як у збагаченій все новими виокремленими для вивчення об'єктно-онтологічними рисами самого матеріалу, так і досконалішим інструментарієм, який більше відповідає намаганням проникнути до нових рівнів деталізації матеріалу та нових, ширших, ніж досі, обсягів його вияву.

Одним із чинників досягнення цього ефекту є проведення аналізу усієї лексичної системи, розуміння лексикону як множинності лексикографічних корпусів із наслідками їхнього статистичного опрацювання (див. [5, 6]).

Маємо на меті в даній статті з'ясувати, чи існують зв'язки між кількістю синонімів іменника та його морфологічною будовою.

На основі словників синонімів “Duden. Sinn- und sachverwandte Wörter. Synonymwörterbuch der deutschen Sprache” під редакцією Вольфганга Мюллера [9]; “Synonymwörterbuch. Sinnverwandte Ausdrücke der deutschen Sprache” під редакцією Герберта Гернера та Гюнтера Кемпке [8] та “Das Krüger Lexikon der Synonyme” під редакцією Еріха та Гільдегард Булітта [7] було опрацьовано наявні в них іменники. Проаналізувавши синонімічний словник Дуден із загальною кількістю слів 82000, було виписано 35834 іменників; із загальної кількості 28000 лем словника Булітта – 10950 іменників; із загального об'єму 30000 слів словника Гернер-Кемпке – 17292. Для більшої частини іменників, які складають вибірку, зафіксовано по 1-3 синоніми. Лише значна кількість іменників синонімічного словника Булітта показала 7 і більше синонімів, а не 1-3 синоніми. Це спричинено тим, що словник Булітта є кумулятивним. Відносна частота вживання – 0,437 (Дуден); 0,391 (Булітта); 0,576 (Гернер-Кемпке), а похибка вибірки – 1% для словника Дуден, 1,9% для словника синонімів Булітта та 1,5% для словника Гернер-Кемпке. Щоб не обтяжувати себе математичними обчисленнями, можна скористатися розрахунками, наведеними В.В. Левицьким (див. [3]). У таблиці П-14 [3, с. 252] подана кількість прикладів, яка є необхідною для “надійності” результатів статистичних обчислень при заданій відносній похибці δ .

Отже, отримані нами 1 – 2 відсотки набагато нижчі, ніж вказані критичні. Це свідчить про те, що одержана кількість прикладів є більш ніж достатньою для отримання статистично значущих результатів.

Увесь корпус іменників слід розбити на три класи: прості іменники, похідні та складні. Похідність слова – це його семантична і формальна вторинність, що в сучасній мові виявляється на основі співвіднесення похідного слова з твірним і відбивається в його двочленній структурі (твірна частина + формант) [6, с. 474]. Формальна вторинність виражається в сукупності морфологічних та морфонологічних засобів, яким похідне слово відрізняється від твірного, – у формантах. Похідними є афіксальні та складні слова, аббревіатури, одиниці, утворені конверсією та змішаним способом словотворення.

Складні слова – похідні слова, утворені способом основоскладання чи словоскладання, що мають не менше ніж дві основи [6, с. 555].

Похідні та складні слова співвідносяться з реаліями об'єктивної дійсності й твірними словами. Порівняно з останніми вони є семантично і формально складнішими, бо передають поняття, залежні від поняття твірного, і мають у структурі елементи, які їх виражають. Морфологічні чинники впливають на багатозначність слова, а опосередковано і на кількість синонімів слова: похідні, складні слова завжди несуть у собі поняттєво-оцінну інформацію (див. [1]).

1. Група простих іменників: der Berg (гора); die Linde (липа); das Spiel (гра); der Preis (ціна); die Stelle (місце); das Feld (поле), die Frucht (фрукт, плід), die Rente (пенсія).

2. Група похідних іменників: die Blindheit (сліпота); die Ankunft (прибуття); die Gelehrsamkeit (вченість, ерудиція); das Leben (життя), das Geschöpf (істота).

3. Група складних іменників: das Schaufenster (вітрина); der Urlaubsort (місце проведення відпустки); der Europameister (чемпіон Європи); die Geschäftsnebenstelle (філіал), die Lebensweise (спосіб життя), der Traubenzucker (глюкоза).

Відомості про частоту розподілу іменників різної морфологічної будови стосовно кількості синонімів синонімічних словників подані в таблицях 1, 2, 3.

Таблиця 1

Розподіл іменників-синонімів за морфологічною будовою (Гернер-Кемпке)

Кількість синонімів	Прості слова	Похідні слова	Складні слова	Всього
1	1965	4350	5445	11760
2	473	1013	652	2138
3	248	404	319	971
4	155	253	197	605
5	108	214	169	491
6	74	150	96	320
7 і більше	276	477	254	1007
Всього	3299	6861	7132	17292

Таблиця 2

Розподіл іменників-синонімів за морфологічною будовою (Дуден)

Кількість синонімів	Прості слова	Похідні слова	Складні слова	Всього
1	1435	9875	16500	27810
2	539	953	1456	2948
3	253	341	456	1050
4	174	262	320	756
5	120	167	294	581
6	98	163	211	472
7 і більше	590	906	721	2217
Всього	3209	12667	19958	35834

Таблиця 3

Розподіл іменників-синонімів за морфологічною будовою (Булітта)

Кількість синонімів	Прості слова	Похідні слова	Складні слова	Всього
1	80	88	133	301
2	236	317	581	1134
3	297	361	624	1282
4	349	456	563	1368
5	248	370	429	1047
6	226	422	320	968
7 і більше	1312	2412	1126	4850
Всього	2748	4426	3776	10950

Якщо якась певна кількість синонімів пов'язана з простими, похідними чи складними іменниками, тобто якщо її емпіричні частоти перевищують теоретично очікувані, то в результаті статистичного аналізу отримуємо достатньо велику суму χ^2 . На основі словника Гернер-Кемпке виявлено таку залежність:

2-ох синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 14,65$, $\Phi \approx 0,029$;

3-ох синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 27,8$, $\Phi \approx 0,04$;

4-ох синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 17,3$, $\Phi \approx 0,03$;

7-ми і більше синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 48$, $\Phi \approx 0,05$;

2-ох синонімів та похідних іменників: $\chi^2 \approx 60,5$, $\Phi \approx 0,06$;

7-ми і більше синонімів та похідних іменників: $\chi^2 \approx 26,4$, $\Phi \approx 0,04$;

1-го синоніма та складних іменників: $\chi^2 \approx 387,8$, $\Phi \approx 0,15$.

На основі словника Дуден з'ясовано наступну залежність:

2-ох синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 342,8$, $\Phi \approx 0,097$;

3-ох синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 304$, $\Phi \approx 0,09$;

4-ох синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 187$, $\Phi \approx 0,07$;

5-ти синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 99,1$, $\Phi \approx 0,05$;

6-ти синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 81,78$, $\Phi \approx 0,047$;

7-ми і більше синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 903,7$, $\Phi \approx 0,16$;

7-ми і більше синонімів та похідних іменників: $\chi^2 \approx 31,4$, $\Phi \approx 0,03$;

1-го синоніма та складних іменників: $\chi^2 \approx 665$, $\Phi \approx 0,13$.

Як видно з наведених даних синонімічні словники Гернер-Кемпке та Дуден показали найбільшу кількість статистично значущих зв'язків саме для простих іменників, хоча у таблицях 1 і 2 вони представлені найменше.

На основі словника Булітта виявлено наступну залежність:

7-ми і більше синонімів та простих іменників: $\chi^2 \approx 17,7$, $\Phi \approx 0,04$;

6-ти синонімів та похідних іменників: $\chi^2 \approx 4,44$, $\Phi \approx 0,02$;

7-ми і більше синонімів та похідних іменників: $\chi^2 \approx 313,4$, $\Phi \approx 0,17$;

1-го синоніма та складних іменників: $\chi^2 \approx 13$, $\Phi \approx 0,034$;

2-ох синонімів та складних іменників: $\chi^2 \approx 151$, $\Phi \approx 0,12$;

3-ох синонімів та складних іменників: $\chi^2 \approx 129,4$, $\Phi \approx 0,1$;

4-ох синонімів та складних іменників: $\chi^2 \approx 30,8$, $\Phi \approx 0,05$;

5-ти синонімів та складних іменників: $\chi^2 \approx 21,5$, $\Phi \approx 0,04$;

У даному випадку складні іменники показали зв'язки майже з усіма частотними підкласами кількості синонімів.

Жоден із словників не показав статистично значущих зв'язків у всіх частотних підкласах кількості синонімів. Найменшу кількість зв'язків виявлено для похідних іменників.

Оскільки нас цікавлять ще й результати, які збігаються принаймні за двома словниками (див. табл. 4), то можна стверджувати, що це зв'язки між простими словами та кількістю синонімів 7 і більше (на базі трьох словників). За двома словниками: між простими словами та кількістю синонімів 2; між простими словами та кількістю синонімів 3; між простими словами та кількістю синонімів 4. Це пояснюється тим, що прості слова мають, як правило, простішу семантичну структуру, відповідно – меншу кількість значень і синонімів. Між похідними словами та кількістю синонімів 7 і більше, що можна пояснити значною кількістю похідних іменників жіночого роду, які позначають абстрактні поняття; між складними словами та кількістю синонімів 1; між складними словами та кількістю синонімів 2. Такі результати пояснюються тим, що складні слова, маючи у своїй структурі два-три компоненти (основи, корені), переживають звуження семантики слова в цілому.

Таблиця 4

Зв'язок кількості синонімів та іменників різної морфологічної будови

Кількість синонімів	Прості слова	Похідні слова	Складні слова
1			+
2	+		+
3	+		
4	+		
5			
6			
7 і більше	+	+	

Лінгвостатистичний експеримент полягає в отриманні певних мовних відомостей з їх подальшим опрацюванням за допомогою спеціальних методів. Тому у роботі не лише отримано кількісні характеристики досліджуваного об'єкта, але й з'ясовано за допомогою спеціальних статистичних методів вірогідність одержаних результатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Клименко Н.Ф. Основы морфеміки сучасної української мови: Навч. посібник для студентів філол. унів та педінститут. – К.: ІЗМН, 1998. – 182 с.
2. Левицкий В. В. Статистическое изучение лексической семантики. – К.: Учебно-методический кабинет по высшему образованию, 1989. – 155с.
3. Левицкий В.В. Квантитативные методы в лингвистике. – Черновцы: “Рута”, 2004. – 190с.
4. Левицкий В.В. Опыт использования квантитативных методов на кафедре германского, общего и сравнительного языкознания Черновицкого университета // Проблемы квантитативной лингвистики: Зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 111-133.
5. Левицкий В.В. Семасиология. – Винница: Нова книга, 2006. – 512 с.
6. Українська мова. Енциклопедія / Ред.кол. Русанівський В.М. [та ін.] – Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – 752 с .
7. Erich und Hildegard Bulitta. Das Krüger Lexikon der Synonyme. – S. Fischer Verlag GmbH. – Frankfurt am Main. 1993. – 1005 S.
8. Synonymwörterbuch. Sinnverwandte Ausdrücke der deutschen Sprache. Herausgegeben von Herbert Görner und Günter Kempcke. – VEB Bibliografisches Institut. – Leipzig, 1974. – 643 S.
9. Duden. Sinn- und sachverwandte Wörter. Synonymwörterbuch der deutschen Sprache. Herausgegeben und bearbeitet von Wolfgang Müller. - Dudenverlag. – Mannheim– Leipzig–Wien–Zürich, 1997. – 858 S.

Верезубенко М.
(Кіровоград)

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА РЕЧЕНЬ З АВАЛЕНТНИМИ Й ОДНОВАЛЕНТНИМИ ПРЕДИКАТНИМИ СИНТАКСЕМАМИ ІЗ СЕМАНТИКОЮ ІТЕРАТИВНОСТІ У НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

У статті розглянуто особливості творення синтаксичних конструкцій з авалентними й однавалентними предикатними синтаксемами у німецькій та українській мовах, виокремлено ЛСТГ дієслів, що виявляють потенцію формувати нульмісні або одномісні утворення, встановлено шляхи ітеративізації згаданих предикатних синтаксем, описано спільні та відмінні характерні риси аналізованого явища у німецькій та українській мовах.